

ΜΑΘΗΜΑ XXXIII LECTIO TERTIA ET TRICESIMA

ΚΑΙΡΟΣ ΓΙΑ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ

Omnia sunt excitanda tibi uni, C. Caesar, quae iacere sentis perculsa atque prostrata impetu belli ipsius, quod necesse fuit: constituenda iudicia, revocanda fides, comprimendae libidines, propaganda suboles; omnia quae dilapsa iam diffuxerunt, severis legibus vincienda sunt. In tanto civili bello, in tanto ardore animorum et armorum, quassata res publica multa perdidit et ornamenta dignitatis et praesidia stabilitatis suae; multaque uterque dux fecit armatus, quae idem togatus fieri prohibuisset. Quare subveniendum reipublicae est et omnia nunc belli vulnera tibi sananda sunt, quibus praeter te mederi nemo potest.

Omnia sunt excitanda	Όλα πρέπει να ανασυγκροτηθούν
tibi uni, C. Caesar,	από σένα μόνο Γάιε Καίσαρα,
quae sentis iacere	όσα ξέρεις ότι βρίσκονται
perculsa atque prostrata	καταλυμένα και ριγμένα κάτω
impetu ipsius belli,	από τη λαίλαπα του ίδιου του πολέμου
quod fuit necesse:	ο οποίος υπήρξε αναπόφευκτος*
constituenda iudicia,	Πρέπει να αναδιοργανωθεί η δικαιοσύνη,
revocanda fides,	πρέπει να αποκατασταθεί η εμπορική πίστη,
comprimendae libidines,	πρέπει να χαλιναγωγηθούν τα πάθη,
propaganda suboles;	πρέπει να επιδιωχθεί η αύξηση του πληθυσμού*
omnia quae dilapsa	όλα, όσα αφού κατέρρευσαν,
iam diffuxerunt,	έχουν πια καταλυθεί,
vincienda sunt	πρέπει να στερεωθούν
severis legibus.	με αυστηρούς νόμους.
In tanto civili bello,	Σε έναν τόσο μεγάλο εμφύλιο πόλεμο,
in tanto ardore	σε ένα τόσο μεγάλο πάθος
animorum et armorum,	των ψυχών και των όπλων,
quassata res publica	η ρημαγμένη πολιτεία
perdidit multa	έχασε πολλά
et ornamenta dignitatis	και διακριτικά του κύρους της
et praesidia stabilitatis suae;	και στηρίγματα της σταθερότητας
multaque fecit armatus	και πολλά έκανε στον πόλεμο
uterque dux,	και ο ένας και ο άλλος αρχηγός,
quae idem togatus	τα οποία ο ίδιος στην ειρήνη
prohibuisset fieri.	θα είχε εμποδίσει να γίνουν.
Quare subveniendum reipublicae est	Επομένως πρέπει να βοηθήσεις την πολιτεία
et sananda sunt tibi nunc	και πρέπει να θεραπευτούν από εσένα τώρα
omnia vulnera belli	όλες οι πληγές του πολέμου
quibus praeter te	τις οποίες εκτός από σένα
nemo potest	κανένας δε μπορεί
mederi.	να γιατρέψει.

Λεξιλόγιο

omnis -is -e: όλος

sum, fui, esse: είμαι

excito, α': αποκαθιστώ, ανασυγκροτώ

tu προσωπ. αντων.): εσύ

unus -a -um (απόλυτο αριθμητ. επίθ.): ένας, μόνος

qui, quae, quod (αναφ. αντων.): ο οποίος

iaceo, iacŭi, iacitum, iacēre, β': κείμαι, βρίσκομαι (πβ. iacio, γ')

sentio, sensi, sensum, sentīre, δ': καταλαβαίνω, αισθάνομαι, πιστεύω, κρίνω

percello, perculi, perculsum, percellēre, γ': ανατρέπω

prosterno, -stravi - stratum -sternēre, γ': ρίχνω κάτω, καταλύω

impetus -us, αρ.4: ορμή

bellum -i, ουδ.2: πόλεμος

ipse, ipsa, ipsum (αντων. δεικτ. – οριστ.): αυτός, ο ίδιος

necesse (άκλιτο): αναγκαίο, αναπόφευκτο

constituo -stitŭi -stitŭtum -stitŭere, γ': δημιουργώ, αναδιοργανώνω

iudicium -ii, ουδ.2: δικαστήριο, δικαιοσύνη

revoco α': ανακαλώ, αποκαθιστώ

fides -ēi, θ.5: εμπορική πίστη (singul. tantum)

comprimo (cum + premo) - pressi -pressum -primēre, γ': περιορίζω, χαλιναγωγώ

libido -īnis, θ.3: πάθος, ηδονή

propago, α': αφήνω απογόνους, διακλωνίζω το είδος

suboles -is, θ.3: οι απόγονοι . ετερόσημο: suboles-is: απόγονοι, suboles,subolum: παραφυάδες.

dilabor, dilapsus sum, dilabi, αποθ.γ': καταρρέω

diffluo -fluxi -fluctum -fluēre, γ': διαρρέω , καταλύομαι

sevērus -a -um: αυστηρός (συγκριτ.: severior -ior -ius, υπερθ.: severissimus -a -um

lex, legis, θ.3: νόμος

vincio, vinxī, vinctum, vincīre, δ': δένω, στερεώνω

tantus -a -um: τόσοσ

civilis -is -e: εμφύλιος

ardor - ōris, αρ.3: πάθος

animus -i, αρ.2: η ψυχή

arma -ōrum, ουδ.2: όπλα (plur. tantum)

quasso (θαμιστ. του quatio, quassi, quassum, quatēre, γ'), α': συντρίβω

res publica, rei publicae θ.: πολιτεία

multus -a -um: πολύς (συγκρ. plus, υπερθ.: plurimus -a -um

perdo -dīdi -dītum -dēre, γ': χάνω

ornamentum -i, ουδ.2: στολίδι, διακριτικό

dignitas -ātis, θ.3: κύρος, αξιοπρέπεια

praesidium -ii, ουδ.2: στήριγμα

stabilitas -ātis, θ.3: σταθερότητα

suus -a -um (κτητ. αντων.): δικός του, δική του, δικό του

uterque, utraque, utrumque (αντωνυμ. επίθ.): εκάτερος, και ο ένας και ο άλλος

dux, ducis, αρ.3: δούκας, αρχηγός / facio, feci, factum, facere, γ': κάνω

armatus -a -um: οπλισμένος, στον πόλεμο

togatus -a -um: τηβενοφόρος, στην ειρήνη

fio, factus sum, fieri (παθητ. του facio), ημιαποθ.: γίνομαι, συμβαίνει (:απρόσωπο) (βλ. ΛΓ σελ. 90-91) / prohibeo (pro + habeo) -hibēi, -hibētum -hibēre, β': εμποδίζω

quare (συμπερ. σύνδ): επομένως

subvenio -veni -ventum -venīre (+ δοτ.), δ': βοηθώ

vulnus -ēris, ουδ.3: τραύμα

sano, α': θεραπεύω

medeor, -, -, medēri (+ δοτ.), αποθ.β': γιατρεύω

nemo (αόρ. αντων.): κανείς

possum, potui, posse

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ – ΘΕΩΡΙΑ ΓΕΡΟΥΝΔΙΑΚΟΥ

❖ Παθητική περιφραστική συζυγία

Το γερουνδιακό είναι ρηματικό επίθετο παθητικής διάθεσης που λήγει σε -ndus, -nda, -ndum και κλίνεται κατά τα επίθετα της β' κλίσης. Αντιστοιχεί στα ρηματικά επίθετα σε -τέος της αρχαίας ελληνικής. Μαζί με το ρήμα sum σχηματίζει την παθητική περιφραστική συζυγία είτε σε προσωπική είτε σε απρόσωπη σύνταξη. Το ποιητικό αίτιο εκφράζεται με δοτική προσωπική του ποιητικού αιτίου (ή του ενεργούντος προσώπου).

❖ Προσωπική σύνταξη

Το γερουνδιακό συμφωνεί με το υποκείμενο του sum στο γένος, στον αριθμό και στην πτώση (όπως ένα επιθετικό κατηγορούμενο). Το γερουνδιακό προέρχεται από ρήμα μεταβατικό που συντάσσεται με αιτιατική.

Omnia sunt excitanda tibi uni.

❖ Απρόσωπη σύνταξη

Το γερουνδιακό βρίσκεται στην ονομαστική ενικού του ουδετέρου γένους. Το γερουνδιακό προέρχεται από ρήμα που είναι αμετάβατο ή που συντάσσεται με οποιαδήποτε άλλη πτώση εκτός από αιτιατική. Subveniendum reipublicae est tibi.

❖ Μετατροπή της παθητικής περιφραστικής συζυγίας σε debeo + τελικό απαρέμφατο

1ο βήμα: Το ποιητικό αίτιο του γερουνδιακού τίθεται σε ονομαστική πτώση ως υποκείμενο του debeo.

2ο βήμα: Το debeo παίρνει τον χρόνο και την έγκλιση του sum και συμφωνεί σε πρόσωπο και αριθμό με το υποκείμενο.

3ο βήμα: Το γερουνδιακό μετατρέπεται σε τελικό απαρέμφατο ενεστώτα ενεργητικής φωνής.

4ο βήμα: Το υποκείμενο της παθητικής περιφραστικής συζυγίας τίθεται σε αιτιατική πτώση ως αντικείμενο του απαρεμφάτου.

π.χ. **Omnia sunt excitanda tibi uni.** → **Tu unus omnia excitare debes.**

- ❖ **Omnia sunt excitanda tibi uni, C. Caesar:** κύρια πρότ. κρίσεως.
sunt excitanda: ρήμα (έχουμε προσωπική σύνταξη, γιατί το γερουνδιακό ανήκει σε ρήμα ενεργητικό μεταβατικό που συντάσσεται με αιτιατική)
omnia: υποκ. του excitanda sunt ,
excitanda: κατηγορούμενο από το συνδετικό sunt στο omnia.
tibi: δοτική προσωπική του ποιητικού αιτίου (ή του ενεργούντος προσώπου),
uni: κατηγορηματικός προσδ. στο tibi
C. Caesar: κλητική προσφώνηση.
- ❖ **quae iacere sentis percussa atque prostrata impetu belli ipsius:** δευτ. επιθετική αναφορική πρότ., προσδιοριστική στο omnia . εισάγεται με την αναφορική αντων. quae, εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει το πραγματικό· συγκεκριμένα, με οριστική ενεστώτα, γιατί αναφέρεται στο παρόν· λειτουργεί ως επιθετικός προσδ. στο omnia
sentis: ρήμα,
tu: (υποκ). του sentis,
iacere: ειδικό απαρέμφατο, αντικ. του sentis ,
quae: υποκ. του iacere (ετεροπροσωπία) και των μτχ. percussa και prostrata,
percussa / prostrata: επιθετικές μτχ., επιρρ. κατηγορούμενα του τρόπου στο υποκ. quae του iacere .
impetu: αφαιρετική του ποιητικού αιτίου στις μετοχές percussa / prostrata
belli: γενική υποκειμενική στο impetu
ipsius: επιθετικός προσδ. (κατηγορηματικός προσδιορισμός) στο belli
- ❖ **quod necesse fuit:** δευτ. επιθετική αναφορική πρότ., προσδιοριστική στο belli.
Εισάγεται με την αναφορική αντων. quod· εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει το πραγματικό· συγκεκριμένα, με οριστική παρακειμένου, γιατί δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.
Λειτουργεί ως επιθετικός προσδ. στο belli .
fuit: ρήμα
quod: υποκ. του fuit
necesse: κατηγορούμενο στο υποκ. quod από το συνδετικό ρήμα fuit.
- ❖ **constituenda iudicia:** κύρια πρότ. κρίσεως.
constituenda (sunt): ρήμ. (έχουμε προσωπική σύνταξη, γιατί το γερουνδιακό ανήκει σε ρήμα ενεργητικό μεταβατικό που συντάσσεται με αιτιατική)
iudicia: υποκ. του constituenda (sunt)
constituenda: κατηγορούμενο στο iudicia από το συνδετικό ρήμα sunt.
(ενν.) **tibi:** δοτική προσωπική του ποιητικού αιτίου (ή του ενεργούντος προσώπου) στο constituenda (sunt).

- ❖ **revocanda fides:** κύρια πρότ. κρίσεως.
revocanda (est): ρήμ. (έχουμε προσωπική σύνταξη, γιατί το γερουνδιακό ανήκει σε ρήμα ενεργητικό μεταβατικό που συντάσσεται με αιτιατική)
fides: υποκ. revocanda (est)
revocanda: κατηγορούμενο στο fides από το συνδετικό ρήμα est.
(ενν.) tibi: δοτική προσωπική του ποιητικού αιτίου (ή του ενεργούντος προσώπου) στο revocanda (est).
- ❖ **comprimendae libidines:** κύρια πρότ. κρίσεως.
comprimendae (sunt): ρήμ. (έχουμε προσωπική σύνταξη, γιατί το γερουνδιακό ανήκει σε ρήμα ενεργητικό μεταβατικό που συντάσσεται με αιτιατική)
libidines : υποκ. του comprimendae (sunt)
comprimendae: κατηγορούμενο στο libidines από το συνδετικό ρήμα sunt.
(ενν.) tibi: δοτική προσωπική του ποιητικού αιτίου (ή του ενεργούντος προσώπου) στο comprimendae (sunt).
- ❖ **propaganda suboles:** κύρια πρότ. κρίσεως.
propaganda (est): ρήμ. (έχουμε προσωπική σύνταξη, γιατί το γερουνδιακό ανήκει σε ρήμα ενεργητικό μεταβατικό που συντάσσεται με αιτιατική)
suboles: υποκ. του propaganda (est)
propaganda: : κατηγορούμενο στο suboles από το συνδετικό ρήμα est.
(ενν.) tibi: δοτική προσωπική του ποιητικού αιτίου (ή του ενεργούντος προσώπου) στο propaganda (est).
- ❖ **omnia [...] severis legibus vicienda sunt:** κύρια πρότ. κρίσεως.
vicienda sunt: ρήμ. (έχουμε προσωπική σύνταξη, γιατί το γερουνδιακό ανήκει σε ρήμα ενεργητικό μεταβατικό που συντάσσεται με αιτιατική)
omnia: υποκ. του vicienda sunt
vicienda: κατηγορούμενο στο omnia από το συνδετικό ρήμα sunt.
(ενν.) tibi: δοτική προσωπική του ποιητικού αιτίου (ή του ενεργούντος προσώπου) στο vicienda sunt
legibus: αφαιρετική (οργανική) του μέσου στο vicienda sunt
severis: επιθετικός προσδ. στο legibus
- ❖ **quae dilapsa iam diffluerunt:** δευτ. επιθετική αναφορική πρότ., προσδιοριστική στο omnia · εισάγεται με την αναφορική αντων. quae· εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει το πραγματικό· συγκεκριμένα, με οριστική παρακειμένου, γιατί δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν· λειτουργεί ως επιθετικός προσδ. στο omnia .
diffluerunt: ρήμα
quae: υποκ. του diffluerunt και της μτχ. dilapsa
dilapsa: επιρρηματική χρονική μτχ., από το ρήμα diffluerunt σε σχέση με το οποίο δηλώνει το προτερόχρονο ως μετοχή Παρακειμένου. **Ανάλυση μετοχής: postquam omnia dilapsa sunt (postquam + Οριστική Παρακειμένου), cum omnia dilapsa essent (cum + Υποτακτική Υπερσυντελικού)**
iam: επιρρ. προσδ. του χρόνου στο diffluerunt

- ❖ **In tanto civili bello, in tanto ardore animorum et armorum, quassata res publica multa perdidit et ornamenta dignitatis et praesidia stabilitatis suae:** κύρια πρότ. κρίσεως.
perdidit: ρήμα
res publica: υποκ. του perdidit και της μτχ. Quassata
quassata: επιθετική μετοχή, επιθετικός προσδ. στο res publica. Ως μετοχή Παρακειμένου δηλώνει το προτερόχρονο. **Ανάλυση μετοχής: quae quassata erat (quae + Οριστική Υπερσυντελικού γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου: perdidit).**
ornamenta, praesidia: αντικ. του perdidit
multa: επιθετικός προσδ. στα ornamenta και praesidia
dignitatis: γενική αντικειμενική στο ornamenta
stabilitatis: γενική αντικειμενική στο praesidia
suae: επιθετικός προσδ. στο stabilitatis· **εκφράζει άμεση (ή ευθεία) αυτοπάθεια. Το suae αναφέρεται στο υποκείμενο res publica της πρότασης στην οποία βρίσκεται).**

in bello: εμπρόθ. προσδ. του χρόνου στο perdidit. **Η εμπρόθ. αφαιρετική του χρόνου in bello δηλώνει το πότε (χρονικός εντοπισμός).** Επειδή η αφαιρετική bello συνοδεύεται από επιθετικό προσδ., θα μπορούσε να δηλωθεί ο χρόνος (το πότε) και με απρόθετη αφαιρετική: **in tanto civili bello = tanto civili bello.** Χρησιμοποιείται όμως εμπρόθ. αφαιρετική για έμφαση. Βλ. και Βιβλ. καθηγ., σελ. 56.

civili: επιθετικός προσδ. στο bello
tanto : επιθετικός προσδ. στο **civili bello** (επ'άλληλος επιθετικός προσδ.: Δεν προσδιορίζει μια λέξη αλλά ένα ονοματικό σύνολο που αποτελείται από ένα ουσιαστικό και τον επιθετικό προσδιορισμό του/ κειμ.19: **multos milites Romanos**).
in ardore: εμπρόθ. προσδ. της κατάστασης στο perdidit.
tanto : επιθετικός προσδ. στο ardore
animorum / armorum: γενικές υποκειμενικές στο ardore .
- ❖ **multaque uterque dux fecit armatus:** κύρια πρότ. κρίσεως.
fecit: ρήμα
dux: υποκ. του fecit
multa: (σύστοιχο)αντικ του fecit
uterque: επιθετικό προσδ. στο dux.
armatus: επιθ. μτχ., **επιρρ. κατηγορούμενο του χρόνου(μεταφράζεται στον πόλεμο) (ή του τρόπου/ μεταφράζεται: οπλισμένος)** στο dux από το ρήμα fecit.
- ❖ **quae idem togatus fieri prohibuisset:** δευτ. επιθετική αναφορική πρότ., προσδιοριστική στο multa · εισάγεται με την αναφορική αντων. quae· εκφέρεται με **υποτακτική υπερσυντελικού γιατί εκφράζει το απραγματοποίητο.** Συγκεκριμένα εκφέρεται με Υποτακτική Υπερσυντελικού (**prohibuisset**) γιατί εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (**fecit: παρακείμενος με σημασία Αορίστου**) και δηλώνει το προτερόχρονο στο **παρελθόν.** Λειτουργεί ως απόδοση της υπόθεσης που **λανθάνει στο επίθετο togatus,** σχηματίζοντας λανθάνοντα υποθετικό λόγο:
 υπόθεση: **si togatus fuisset (si + Υποτακτική Υπερσυντελικού)**
 απόδοση: **prohibuisset**
Υποθετικός λόγος: 2^ο είδος: Μη πραγματικό στο παρελθόν.
prohibuisset: ρήμα
idem: υποκ. του ρήματος prohibuisset.

fieri: τελικό απαρέμφατο, αντικ. του

quae: υποκ. του απαρεμφάτου fieri (ετεροπροσωπία)

togatus: επιρρ. κατηγορούμενο του χρόνου (μεταφράζεται: στην ειρήνη)(ή του τρόπου /μεταφράζεται: τηβεννοφόρος) στο υποκ. idem από το ρήμα prohibuisset.

Στην πρόταση quae idem togatus fieri prohibuisset υπάρχει **εκφορά διαταγής με απαρέμφατο**. Επειδή χρησιμοποιείται **παθητικό τελικό απαρέμφατο**, δίνεται **έμφαση στο περιεχόμενο της απαγόρευσης και παραλείπονται τα πρόσωπα τα οποία αφορά η απαγόρευση (= το ποιητικό αίτιο του παθητικού απαρεμφάτου).**

Ισοδύναμη ενεργητική σύνταξη: **quae idem togatus eos facere prohibuisset**. Με το ενεργητικό τελικό απαρέμφατο **δηλώνονται και τα πρόσωπα τα οποία αφορά η διαταγή (= το υποκείμενο του ενεργητικού απαρεμφάτου)**. [Εδώ πρόκειται για απαγόρευση που αφορά τους οπαδούς του Καίσαρα και του Πομπηίου]

- ❖ **Quare subveniendum reipublicae est:** κύρια πρότ. κρίσεως.
subveniendum est: ρήμα. (έχουμε απρόσωπη σύνταξη, γιατί το γερουνδιακό ανήκει σε ρήμα που δεν συντάσσεται με αιτιατική αλλά με δοτική)
reipublicae: αντικ. του subveniendum est σε δοτική
(ενν.) **tibi:** δοτική προσωπική του ποιητικού αιτίου (ή του ενεργούντος προσώπου) στο subveniendum est
quare: συμπερασματικός σύνδ., που συνδέει παρατακτικά με τα προηγούμενα.
- ❖ **et omnia nunc belli vulnera tibi sananda sunt:** κύρια πρότ. κρίσεως.
sananda sunt: ρήμα. (έχουμε προσωπική σύνταξη, γιατί το γερουνδιακό ανήκει σε ρήμα ενεργητικό μεταβατικό που συντάσσεται με αιτιατική)
vulnera: υποκ. του sananda sunt
sananda: κατηγορούμενο από το συνδετικό ρήμα sunt στο υποκείμενο vulnera.
omnia: επιθετικός προσδ. στο vulnera
tibi: δοτική προσωπική του ποιητικού αιτίου (ή του ενεργούντος προσώπου) στο sananda sunt.
belli: γενική του δημιουργού/ υποκειμενική στο vulnera.
nunc: επιρρηματικός προσδ. του χρόνου στο sananda sunt.
- ❖ **quibus praeter te mederi nemo potest:** δευτ. επιθετική αναφορική πρότ., προσδιοριστική στο vulnera · εισάγεται με την αναφορική αντων. quibus· εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει το πραγματικό· συγκεκριμένα, με οριστική ενεστώτα, γιατί δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν· λειτουργεί ως επιθετικός προσδ. στο vulnera .
potest: ρήμα
nemo: υποκ. του potest
mederi: τελικό απαρέμφατο, αντικ. του potest
nemo: υποκ. του απαρεμφάτου mederi (ταυτοπροσωπία)
quibus: αντικ. του mederi
praeter te: εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει εξαίρεση στο potest.